

НАРОДНІ ПРОМИСЛИ СЛОБОЖАНЩИНИ

Населення Слобожанщини з давен вирізнялось своїми мистецькими рисами, які знайшли відображення в народних промислах краю. Розвиткові ремесел на Харківщині сприяли природні багатства, вигідне географічне і торгівельне положення краю.

У Харкові жило і працювало багато ремісників різних спеціальностей. За даними перепису 1732 р. в місті було багато ремісників, які селились цілими вулицями та провулками. Про це свідчать назви вулиць – Коцарська, Чоботарська, Римарська, Кузнечна, та провулків – Слюсарний, Шляпний, Каретний і та ін. Ремесники головним чином працювали для місцевих потреб, але деякі з ремесел мали й ширше розповсюдження. Ремесничих кустарних хазяйств на Слобожанщині у кінці XVIII ст. було 6776, а усіх ремісників 33 834 душ чоловіків і жінок. Виходить, що кустарно-ремеснича праця була тоді досить широко розвинута. Найбільш розповсюдженими ремеслами були ткацтво, чоботарство, чинбарство (коженичество), кравецтво, ковальство та гончарство; ткачів було 693 хазяйства з 5190 чол., чоботарів та чинбарів 817 хазяйств з 4377 чол., кравців та кушнірів 573 хазяйства з 3082 чол., ковалів 184 хазяйства з 596 чол. Окрім цього були ще онтарі та тертичники 17, котрі обробляли дерево, римарі, шаповали, сидельники, склярі, бондарі, стельмахи.

Матеріали для ремесел були місцеві, а не привозні. Всі, навіть самі бідні люди, як по містах, так і по селах, носили шкіряні чоботи, через те усюди, навіть по селах, були чинбарі та чоботарі. Вичиняли шкури кінські, волів, козячі, овечі, а для жіноцтва виробляли червоні сап'яни, з котрих шили черевички.. Столярів було небагато, а склярів доволі, бо усюди були вікна зі склом; стельмахів, що виробляли вози та сани, було чимало, як і бондарів; ткачі та ткачихи ткали пряжу, але більш на власну потребу. Ремесла, де вироблялися здобутки мінеральні, були такі: ковальство та слюсарство; славились всюди на Україні лемеші та чересла харківської роботи. Гончарі вироблювали глиняний посуд простий і полив'яний, а також кахлі для груб зелені або білі з різними фігурами. Гончарів було багато й по слободах та селах й хуторах, бо наш народ любив тримати свої хати у чистоті, щоб вони не закопчувалися од сажі; більш заможні робили кахельні груби. Одним із найста-

ріших і найпоширеніших ремесел було ткацтво. Воно забезпечувало всі потреби населення в одязі, побутових та декоративних виробах.

Важливим промислом слобожан було викурювання горілки; ця льгота була затверджена їм усіма жалованими грамотами як чисто українська льгота, бо великоросійське населення її зовсім не мало. Викурювали тоді горілку з борошна, котре не йшло на продаж за закордон, а вживалося цілком на викурювання горілки опріч того, яке йшло на їжу. Про те, як широко був розвинутий цей промисел, видно, наприклад, з того, що у 60-х роках XVII ст. У мешканців Харкова був 501 винний казан, 4 броварських і 73 шинкових двори.

З кінця XVIII до середини XIX ст. на Харківщині процвітало коцарство – вироблення своєрідних килимів з місцевої та привозної вовни. Народження й процвітання цього ремесла було в повній залежності від поширення вівчарства в краї. Цим ремеслом займались коцарки, які самі робили вовняне прядиво, фарбували її у різні кольори саморобними фарбами з мінералів та рослин. Коци – махрові килими, які користувались великим попитом. Харківські коци мали своєрідний геометричний малюнок, який обрамляла одноколірна кайма. Композиція малюнку складалася із ромбів у вигляді діагональної сітки. Коци були яскравими, переважно використовувались сині, червоні, білі і зелені кольори. Коцями вистилали долівки, їх вішали на стіни, клали у сани, використовували під час весіль тощо. Їх купували не тільки багаті, але й бідні люди.

Народна вишивка завжди була популярною в Україні й на Слобожанщині зокрема для вишивки Слобожанщини характерні рослинні, геометризovanі та геометричні орнаменти. Вишивали червоними та червоно-чорними нитками, поєднанням м'яких пастельних тонів, білим по білому. Застосовувались різноманітні техніки виконання: лиштва, вирізування, солов'їні вічка, курячий брід, рушникові шви, хрестик, тамбурний шов тощо. Характерний для Харківської губернії мотив вишивки – «Дерево життя», стилізована рослина без яскраво виражених ботанічних ознак. Часто зображувалося у вазонах або чашах, які мали численні варіанти.

Слобідська Україна внесла великий вклад в розвиток народної промисловості усієї Лівобережної України. Уся продукція виготовлена великою кількістю різних майстрів вирізнялась унікальністю, дбайливим підходом до дрібниць та неповторними елементами, характерними етносу регіону. Влас-

ний неповторний колорит регіону знайшов своє відображення у людській ручній праці, створивши не лише побутові предмети , а й душу народу.